

Γλυπτοθήκη
Χρήστου Καπράλου

Αγρίνιο

Christos Kapralos Sculpture Gallery
Agrinio

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ
ΔΗΜΟΣ ΑΓΡΙΝΙΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ:
Κατσαρή Κωνσταντίνα
Αντιδήμαρχος Πολιτισμού

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ:
Χάρης Ψυχοπαίδη, Σπύρος Κατωπόδης

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ:
Πασχέντης

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΘΕΡΜΑ ΤΟΥΣ:

κ. Σούλη Καπράλου

κ. Ευγενία Καπράλου

Μέλος του Ιδρύματος Χρήστου & Σούλης Καπράλου

κ. Μαρίνα Λαμπράκη - Πλάκα
Καθηγήτρια Ιστορίας της Τέχνης
Διευθύντρια της Εθνικής Πινακοθήκης

κ. Χρύσανθο Χρήστου
Ακαδημαϊκός

Δρ. Μίρκα Παλιούρα
Ιστορικός Τέχνης

EDITING
AGRINION MUNICIPALITY

EDITING TEXT:
Katsari Konstantina
Cultural Vice Mayor

PHOTOGRAPHIES:
Haris Psihopedi, Spyros Katopodis

GRAPHIC ARTS:
Pashentis

ACKNOWLEDGEMENTS:

Ms Souli Kapralos

Ms Eygenia Kapralos

Member of Foundation Christos & Souli Kapralos

Ms Marina Lambraki-Plaka

Professor of Art History
Director of the National Gallery

Mr Chryssanthos Christou

Academician

Dr Mirka Palioura

Art Historian

ISBN 978-960-87364-2-9

ΓΛΥΠΤΟΘΗΚΗ ΧΡΗΣΤΟΥ ΚΑΠΡΑΛΟΥ
ΑΓΡΙΝΙΟ

CHRISTOS KAPRALOS SCULPTURE GALLERY
AGRINIO

“Και με αδειανές
βαλίτσες πήγα στο
χωριό μου για να
συνεχίσω...”

Χρήστος Καπράλος

“And with empty
luggage I returned
to my village to
continue...”

Christos Kapralos

Ο καλλιτέχνης δουλεύοντας το έργο Γιωργάκης με το μοντέλο, 1947.
Φωτογραφία από την Αυτοβιογραφία του καλλιτέχνη
(εκδ. Άγρα, Αθήνα 2001, σελ. 107).

*The artist working on the project to model Giorgakis, 1947.
Photo from the autobiography of the artist
(Agra editions, Athens 2001, p. 107).*

Το Έργο του Χρήστου Καπράλου στη Γενέθλια Γη

Δρ. Μίρκα Παλιούρα

“Και με αδειανές βαλίτσες πήγα στο χωριό μου
για να συνεχίσω...”¹

Χρήστος Καπράλος

Η παραπάνω φράση¹ του Χρήστου Καπράλου στον Φραντζή Φραντζισκάκη σε συνέντευξη το 1981, βρίσκεται σε πλήρη αναντιστοιχία με τις πραγματικές σημαντικότητες «αποσκευές» που έφερε ο Έλληνας γλύπτης, όταν επέστρεψε από τη Γαλλία στην Ελλάδα το 1940.

Η περίοδος της μαθητείας του στο Παρίσι, μετά από τις σπουδές στη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας, υπήρξε σημαντικότερη. Το έργο σπουδαιών δημιουργών, με το οποίο ο Καπράλος ήρθε σε επαφή επισκεπτόμενος μουσεία και εκθέσεις στη γαλλική πρωτεύουσα, ήταν για τον ίδιο «...νερό φρέσκο από την πηγή.»².

Τα οπτικά ερεθίσματα, οι συζητήσεις πάνω σε θεωρητικά ζητήματα τέχνης αλλά και οι πρακτικές δυσκολίες στην καλλιτεχνική δημιουργία οδήγησαν σε εσωτερικές ζυμώσεις,

που ο Καπράλος αξιοποίησε στη συνέχεια στο έργο του.

Κατά τη διάρκεια της παραμονής του στο Παρίσι, λόγω της ανέχειας³, περιορίστηκε κυρίως στην εκτέλεση σχεδίων.

Μόνο κατά τους τελευταίους ένδεκα μήνες μπόρεσε να «μεταφέρει» πάνω σε υλικό ό,τι καινούριο μάθαινε ή αισθανόταν⁴.

Ο Καπράλος επέστρεψε στην Ελλάδα στα τέλη του 1940 έχοντας αποκομίσει πλούσια εμπειρία από την καλλιτεχνική μαθητεία και ψυχική ενδυνάμωση από την προσπάθεια επιβίωσης.

1.: Φραντζισκάκης Κ. Φ., «Ο Χρήστος Καπράλος απαντά σε δέκα είν», Ζυγός, (1981), σελ. 32.

2.: Ό.π., σελ. 39.

3.: Ό.π., σελ. 32.

4.: Ό.π., σελ. 32.

The Work of Christos Kapralos at his Birthplace

Dr. Mirka Palioura

“And with empty luggage I returned to my village
to continue...”¹

Christos Kapralos

The above phrase¹ of Christos Kapralos to Frantzi Frantziskaki during an interview in 1981 is in full accordance with the actual grave “luggage” the Greek sculptor carried, when he returned to Greece from France in 1940.

The time of his studies in Paris, after the School of Fine Arts in Athens, has been of utmost importance. The works of great artists, with which Kapralos came in contact by visiting museums and exhibitions in the French capital, was for him “...fresh water from the fount”.².

The visual stimuli, the conversations on theoretical art issues but also the practical difficulties in artistic creation led to inner reworkings, which Kapralos later used in his work.

During his stay in Paris, due to poverty³, he had to limit himself mainly to the execution of drafts.

Only during the last eleven months did he manage to “transfer” on material whatever new he learnt or felt⁴.

Kapralos came back to Greece at the end of 1940 having acquired a rich experience through his artistic study and mental reinforcement through his survival struggle.

After staying for a few days in Athens, as a guest of Moralis⁵, he settled at his birthplace,

1.: Frantziskakis K.F., “Christos Kapralos Answers to 10 lfs”, Zygos, (1981), p. 32.

2.: Ibid, p. 39.

3.: Ibid, p. 32.

4.: Ibid, p. 32.

Αφού παρέμεινε μερικές μέρες στην Αθήνα, όπου φιλοξενήθηκε από τον Μόραλη⁵, εγκαταστάθηκε στο γενέθλιο τόπο του, στο Παναιτώλιο, ένα κεφαλοχώρι νοτιοανατολικά του Αγρινίου. Εκεί, σε μια μικρή καλύβα⁶ που κατασκεύασε δίπλα στο σπίτι του, άρχισε να δουλεύει με πηλό⁷ και γύψο⁸.

Δυστυχώς τα στοιχεία που διαθέτουμε γι' αυτή την περίοδο είναι πολύ περιορισμένα. Τα σχέδια που εκτέλεσε δεν έχουν διασωθεί, ενώ ο ίδιος ο καλλιτέχνης αφιερώνει αντίστοιχα ένα μικρό κεφάλαιο στην αυτοβιογραφία του.

Η απομόνωση και η γεινίαση με τη φύση τον βοήθησαν να επικεντρωθεί στην έμπνευση και την εκτέλεση πολυάριθμων προπλασμάτων, που αντλούν τη θεματική τους κυρίως από τον τόπο του, ενώ παράλληλα πραγματοποίησε τις πρώτες μελέτες για το γνωστότατο Μνημείο της Πίνδου.

Το 1946 οργανώθηκε η πρώτη έκθεσή του -όλα τα γλυπτά ήταν σε γύψο και πηλό⁹- στον Παρνασσό¹⁰ και θεωρήθηκε σημαντικό καλλιτεχνικό γεγονός.

Η νέα γλυπτική προσέγγιση του Καπράλου απάντησε στη μεταπολεμική ανάγκη της εποχής για την ενασχόληση με τον άνθρωπο και αποκατέστησε την επαφή «ανάμεσα στην τέχνη και το ανθρώπινο υλικό της.»¹¹.

Τα περισσότερα από τα έργα αυτής της περιόδου βρίσκονται στη Συλλογή του Δήμου Αγρινίου και στεγάζονται στη Γλυπτοθήκη Καπράλου.

Η Συλλογή αποτελείται από πενήντα επτά (57) έργα χυμένα σε χαλκό¹², βάσει των προπλασμάτων που βρίσκονται σήμερα στην κατοχή της γυναίκας του καλλιτέχνη Σούλης Καπράλου¹³. Τα περισσότερα έργα, ολόσωμες μορφές και προτομές προσώπων από το οικογενειακό και το φιλικό περιβάλλον του γλύπτη, είναι περιορισμένων διαστάσεων.

Η περίοδος της παραμονής του Καπράλου στο Παναιτώλιο υπήρξε δύσκολη αλλά και καλλιτεχνικά γόνιμη. Οι όποιες επιδράσεις στο έργο του από την παραμονή του στο Παρίσι υπήρξαν υπόγειες και παράλληλα σημαντικές για τη μετέπειτα πορεία του.

in Panaitolio, a main village southeast of Agrinio. There, in a small hut⁶ that he built next to his house, he started working on clay⁷ and plaster⁸.

Unfortunately, we have very few facts for that period. The drafts he made have not survived, while the artist himself dedicates only a small part of his autobiography to the period.

His seclusion and contact with nature helped him to focus on the inspiration and execution of multiple maquettes, which draw their theme mainly from his land, whilst at the same time he executes his first studies on the well-known Pindos Monument.

His first exhibition was organized in 1946 – all his sculptures were in plaster and clay⁹ – at the Parnassos¹⁰ hall and was considered a major artistic event.

Kapralos' new sculpting approach addressed the post-war need to focus on the human factor and restored the contact "between art and its human sources"¹¹.

Most of that period's works belong to the Agrinio Municipality Collection and are currently housed at the Kapralos Sculpture Gallery.

The Collection comprises of fifty-seven (57) works cast in bronze¹² based on maquettes that to this day belong to the artist's wife, Souli Kapralos¹³. Most works, full-body figures and face busts from the family and friendly environment of the artist, are relatively small.

The period of Kapralos' stay at Panaitolio was difficult but artistically fertile. Any effects on his work by his stay in Paris were subtle yet important for his later course.

His inspiration was limited to the visual stimuli of his birthplace¹⁴ without the transfer of patterns from France¹⁵. He devoted himself to sculpting¹⁶ and focused on the man¹⁷. In the works of this period he integrated all the elements that had been fermented in him, the peaceful nature of his land, the art of antiquity, the works he had seen and loved in mu-

5.: Χρήστος Καπράλος, *Αυτοβιογραφία*, 2001, σελ.68

6.: Ο.π., 87-88: «Μας έδωσε ένας ξάδελφός μου μία παλιά καλύβα, την ξηλώσαμε κι έκανα μια μικρή καλυβούλα στην άκρη του κήπου μας. ... Κάνοντας την καλύβα έπρεπε να την ντύσουμε με ξύλα, με καλάμια και μετά με λάσπη. Έτσι γίνεται. Δεν υπήρχαν όμως χρήματα για πρόκες. Περιμέναμε να γεννήσουν οι κότες για να πάμε στο μαγαζί στο χωριό να πάρουμε πρόκες και τσακ-τσουκ, κάποια στιγμή τελείωσε η καλύβα κι άρχισα να δουλεύω.»

7.: Ο.π., 86, όπου αναφέρεται ότι έφερε από την Αθήνα στο Παναιτώλιο μια κάσα με πηλό.

8.: Ο γύψος προσφερόταν ως υλικό λόγω της χαμηλής τιμής του και της ευκολίας στο πλάσιμο.

9.: Ο καλλιτέχνης μπόρεσε να πραγματοποιήσει τη μεταφορά σε σκληρό υλικό και σε μεγέθυνση ενός μέρους των ανάγλυφων που είχε εκτελέσει κατά τη διάρκεια της παραμονής του στο Παναιτώλιο, όταν έλαβε από τον Ευάγγελο Παπαστράτο μια παραγγελία για τη δημιουργία

μιας ζωφόρου με θέμα τον καπνό. Βλ. Χρήστος Καπράλος, *Αυτοβιογραφία*, 2001, 125.

10.: Τον δίγλωσσο κατάλογο της έκθεσης (γαλλικά-ελληνικά) είχε επιμεληθεί ο ίδιος ο καλλιτέχνης. Τα προπλάσματα από γύψο είχαν φωτογραφηθεί από τον φωτογράφο Emile και οι φωτογραφίες συμπεριλήφθηκαν στον κατάλογο της έκθεσης. Βλ. Χρήστος Καπράλος, *Γλύπτης*, [εισαγωγή: Αθ. Ξύδης], Εκδότς Το τετράδιο [1946].

11.: Γαρίδης Μ., «Η έκθεση Χρ. Καπράλου. Στην αίθουσα της Ηλεκτρικής Εταιρίας.», εφ. Η Αυγή, 14 Μαΐου 1957, έτος Ε', αρ. φ. 1359, 2.

12.: Πολύτιμος βοηθός στο εργαστήριο του Χρήστου Καπράλου υπήρξε ο Βασίλης Καπάρος, στο εργαστήριο του οποίου χύθηκαν σε χαλκό τα έργα της Συλλογής του Δήμου Αγρινίου το 1993.

13.: Οφείλουμε να εκφράσουμε και δημόσια θερμές ευχαριστίες στη κ. Σούλη Καπράλου για τις πολύτιμες διευκρινίσεις της.

5. Christos Kapralos, *Autobiography*, 2001, p. 68

6. Ibid, p.87-88: «A cousin of mine gave us an old hut, we tore it down and I made a small hut at the end of our garden. ...When we made the hut we had to line it with wood, reeds and then mud. That's how it works. But we had no money to buy nails. We waited for the hens to lay to go to the shop at the village and buy nails and little by little, the hut was finally ready and I started working.»

7. Ibid, p. 86, mentioning that he brought a crate of clay from Athens to Panaitolio

8. Plaster was ideal as a material due to its low cost and its easiness in moulding.

9. The artist could finally transfer on hard material and a bigger scale some of the reliefs he had made during his stay at Panaitolio, when he received an order for a frieze on the theme of smoke by Evaggelos Papastratos. See Christos Kapralos, *Autobiography*, 2001, p.125

10. The bilingual exhibition catalogue had been edited by the artist himself. The plaster maquettes had been photographed by the photographer Emile and the photos were included in the exhibition catalogue. See, Christos Kapralos, *Sculptor*, [introduction: Al. Xidis], Publisher To Tetradio (1946)

11. Garidis M., «Chr. Kapralos' exhibition. At the hall of the Electric Company», newspaper I Avgi, 14 May 1957, year E, n.p. 1359, 2.

12. A much-valued helper at Christos Kapralos' studio was Vasilis Kaparos, at whose studio the works of the Agrinio Municipality Collection were cast in bronze in 1993.

13. We ought to express in public too our warm thanks to Mrs. Souli Kapralos for her valuable clarifications.

Η έμπνευσή του περιορίστηκε στα οπτικά ερεθίσματα της γενέθλιας γης¹⁴ χωρίς μεταφορές μοτιβών από τη Γαλλία¹⁵. Αφοσιώθηκε στη γλυπτική¹⁶ και επικεντρώθηκε στον άνθρωπο¹⁷. Στα έργα αυτής της περιόδου ενσωμάτωσε όλα τα στοιχεία που είχαν ζυμωθεί μέσα του, την ειρηνική φύση του τόπου του, την τέχνη της αρχαιότητας, τα έργα που είχε δει και αγαπήσει στα μουσεία τα προηγούμενα χρόνια¹⁸, τα βιώματα από τη ζωή του μόχθου και της ανέχειας στην Ελλάδα. Τα έργα, απότοκα της καλλιτεχνικής θεώρησης του δημιουργού, χαρακτηρίζονται από λιτότητα - βασικό χαρακτηριστικό της τέχνης του - που αιωρείται μεταξύ μιας νέας γλυπτικής απόδοσης του αρχαϊκού ύφους και των σύγχρονων με τον δημιουργό καλλιτεχνικών κατακτήσεων. Ο βιωματικός χαρακτήρας τους προσδίδει αναμφισβήτητη δύναμη, ενώ ενυπάρχει ένας ιδιότυπος δυϊσμός, που αντιπαράθετει την εξωτερική τραχύτητα και λιτότητα των όγκων με την εσωτερικότητα, την πληρότητα και τη δύναμη που αποπνέουν οι μορφές.

Τα γλυπτά της Συλλογής έχουν σχεδόν αποκλειστικά ως θέμα τους την ανθρώπινη μορφή, που προτάσσεται με καθαρές φόρμες. Πρόσωπα σημαδεμένα από το μόχθο της επιβίωσης και τον πόνο των ματαιώσεων της ζωής. Η «γήινη» απόδοσή τους ξεπερνά το ρεαλιστικό ύφος και συνυπάρχει ταυτόχρονα με μια ιδεαλιστική τάση. Οι ανθρώπινες μορφές - κυρίως σε ολόγλυφα, αλλήλα και μερικά ανάγλυφα - είναι δουλεμένες έως την παραμικρή λεπτομέρεια και, παρόλο που φαινομενικά είναι αδρές και σχηματικές, φέρουν μια άυλη δύναμη που αναβλύζει από τον όγκο τους. Ο Καπράλος είχε την ικανότητα να αντιμετωπίζει τα θέματά του με αθάνα ματιά¹⁹, ενώ η επήρεια του περιβάλλοντος ήταν καθοριστική. Η δύναμη της ίδιας της ζωής είναι εμφανής στα συγκεκριμένα έργα, όπου δεν διακρίνεται τίποτα περιττό ή διακοσμητικό. Ο γλύπτης συλλαμβάνει την ουσία των προσώπων και την αποδίδει με ισορροπημένους όγκους, χωρίς έντονες σκιές. Η εσωτερικότητα των μορφών του προσδίδει σε αυτές την αί-

seums in the previous years¹⁸, the experiences of a life of toil and poverty in Greece. The works, consequential of the creator's artistic approach, are defined by austerity – basic characteristic of his art – that hovers between a new sculpting attribution of archaic style and the contemporary to the creator artistic conquests. Their experiential quality doubtlessly imparts them power, whilst there inheres a singular dualism that counters the external roughness and austerity of the volumes with the inwardness, the fullness and the power breathed by the figures. The sculptures of the Collection follow almost exclusively the theme of human figures, which is presented in clean forms. Faces marked from toil of survival and the pain of life's frustration. Their "earthy" approach overcomes the realistic style and in the same time coexists with an idealistic tendency. The human figures – mainly in fully sculpted works and some reliefs – are thoroughly processed to the smallest detail

and, even though ostensibly they are broad and schematic, they maintain a discarnate power that springs out of their volume. Kapralos had the ability to confront his themes with an innocent eye¹⁹, while the effect of the environment was determinative. The power of life itself is obvious in the specific works, where nothing superfluous or decorative can be seen. The sculptor captures the essence of the faces and delivers it in balanced volumes, without any intense shadows. The inwardness of his figures lends them a sense of visible transcendence.

Among the works of the Collection, a dominant position is held by the artist's mother, emblematic in her role. A permanent model for the sculptor²⁰, Eugenia, the "Mother of us all" according to Sikelianos²¹, supported her gifted son's course by any means and never questioned his desires and choices. This is remarkable for an illiterate woman of her time, occupied in agriculture. The multiple render-

14.: Χρήστος Καπράλος, Αυτοβιογραφία, 2001, 136: «Με καθοδηγεί, δηλαδή, το υλικό και, το σπουδαιότερο, το περιβάλλον μου. Έχω δουλέψει στο χωριό μου, στην Αθήνα και την Αίγινα. Καμιά σχέση δεν έχει το ένα με το άλλο. Εγώ πιστεύω πως η καλύτερη προίκα που έχουμε, είναι το ύπαιθρό μας. Αυτό διαμορφώνει τους καλλιτέχνες...».

15.: Χρήστος Καπράλος, Αυτοβιογραφία, 2001, 90. «Έτσι έκανα τα πράγματα που έβλεπα σαν να μην υπήρχε τίποτα άλλο».

16.: Ό.π., 90: «Όλη μέρα, κλεισμένος στο μικρό εργαστήριο, δούλεψα χωρίς διακοπή.»

17.: Φραντζισκάκης Κ. Φ., «Ο Χρήστος Καπράλος απαντά σε δέκα εάν», Ζυγός, (1981), 34: «Εγώ έχω σαν αρχή και τέλος την ανθρώπινη μορφή.»

18.: Χρήστος Καπράλος, Αυτοβιογραφία, 2001, 90.

19.: Ό.π., 96: «Ερχόμενος στο χωριό ξέχασα τα πάντα κι άρχισα να βλέπω τα πράγματα σα να τα βλέπω για πρώτη φορά.»

14. Christos Kapralos, Autobiography, 2001, p.136: «I am guided, namely, by the material and, most importantly, my environment. I have worked in my village, in Athens and in Aegina. There's no connection between them. I believe that the best dowry that we have, is out countryside. That is what shapes the artists...».

15. Christos Kapralos, Autobiography, 2001, p.90: «So I did the things I saw like nothing else existed».

16. As above, p. 90: «All day long, shut in the small studio, I worked with no breaks».

17. Frantziskakis K. F., "Christos Kapralos answers to ten ifs", Zygos (1981), 34: «I have as my beginning and ending the human figure».

18. Christos Kapralos, Autobiography, 2001, p.90

19. As above, p. 96: «Coming to the village I forgot about everything and started seeing things as if I saw them for the first time».

σθηση μιας ορατής υπερβατικότητας.

Μεταξύ των έργων της Συλλογής κυρίαρχη θέση καταλαμβάνει η μάνα του καλλιτέχνη, μορφή εμβληματική για το ρόλο της μάνας. Μόνιμο μοντέλο για τον γλύπτη²⁰, η Ευγενία, η «Μάνα όλων μας» κατά τον Σικελιανό²¹, στήριξε την πορεία τού προικισμένου γιου της με κάθε μέσο και δεν αμφισβήτησε ποτέ τις επιθυμίες και τις επιλογές του. Γεγονός αξιοθαύμαστο για μια αγράμματη γυναίκα της εποχής της που ασχολούνταν με αγροτικές εργασίες. Οι πολλαπλές γλυπτικές αποδόσεις της μορφής της, σε προτομές, ολόσωμες μορφές και μικρών διαστάσεων σπουδές, εκτελεσμένες αρχικά σε γύψο, αποτελούν παραλληλαγές που διαφοροποιούνται σημαντικά²². Καταδεικνύουν, επιπλέον, τη στενή σχέση του Καπράλου μαζί της και αποτελούν φόρο τιμής προς το πρόσωπό της. Συγκινητικές είναι οι τρεις μικρές ζωγραφικές σπουδές του γλύπτη, με υδατόχρωμα και λάδι, που απεικονίζουν τη μητέρα του δίπλα στο τζάκι κατά το τελευταίο διάστημα της ζωής της²³.

Κυρίαρχο στοιχείο στα συγκεκριμένα έργα του Καπράλου αποτελεί η έκφραση συναισθημάτων, όπως ο πόνος, ο μόχθος, η αγωνία και η εγκαρτέρηση, που εντοπίζονται στα πρόσω-

πα και στις στάσεις των σωμάτων της μάνας, των συγγενών και των φίλων, ανάγοντας τον αγώνα της ζωής σε υπέρτατο αγαθό. Η στάση των γυναικείων, κυρίως, μορφών τείνουν να αναιρέσουν το ανθρώπινο όριο. Τα έργα ξεπερνούν τις όποιες εύλογες συνδέσεις με τη συγκεκριμένη περίοδο -την Κατοχή- και παρουσιάζονται σε έναν διαρκή εσωτερικό πανανθρώπινο διάλογο.

Ορισμένα από τα γλυπτά της Συλλογής εκτελέστηκαν κατά τη διάρκεια των σπουδών του δημιουργού στη Σχολή Καλών Τεχνών στην Αθήνα, όπως τα κεφάλια του καλλιτέχνη Κώστα Μαλάμου (1934-37), ενός χωρικού (1930-34) και της μητέρας του (1930-34). Μεταγενέστερο είναι το κεφάλι του Kazuo Kikuchi²⁴ (1937), του γιαπωνέζου συμφοιτητή του στην Ακαδημία στο Παρίσι.

Τα συγκεκριμένα έργα ξεπερνούν την τυπική απόδοση της μορφής και εκφράζουν με δυναμη την ψυχική κατάσταση στην οποία αυτή περιέρχεται. Ο Καπράλος, ήδη από τα πρώτα χρόνια των σπουδών του, προσανατολίστηκε στην απόδοση της εσωτερικής ζωής του προσώπου ανιχνεύοντας το βαθύτερο μέρος της ανθρωπίνης υπόστασης.

Μεταξύ των έργων της Συλλογής συγκαταλέγεται ο Γιωρ-

ings of her sculptural form, in busts, full-length figures and small studies, originally executed in plaster, are variants with important differences²². They also show her close relationship with Kapralos and act as a tribute to her. The three small paintings by the sculptor in watercolour and oil, representing his mother by the fireplace in the last period of her life²³ are truly touching.

The dominant feature in these works by Kapralos is the expression of emotions such as pain, toil, suffering and perseverance, as revealed in the face and body posture of his mother, relatives and friends, rendering the race of life an ultimate good. The postures of female forms in particular tend to surpass human limits. The works go beyond any reasonable connection to the period -the Occupation- and are presented in a constant universal internal dialogue.

Some of the sculptures from the Collection, such as the heads of the artist Kostas Malamos (1934-1937), of a peasant (1930-1934) and his mother (1930-1934), were executed during the sculptor's studies at the School of Fine Arts in Athens. The head of Kazuo Kikuchi²⁴ (1937), his Japanese fellow student at the Academy in Paris comes

from a later date.

These works go beyond the typical rendering of a form and express the power of the mental state in which it accrues. From the early years of his studies, Kapralos focused on the rendering of the inner life of the person, tracing the contours of the deepest levels of human existence.

The Collection includes the work "Giorgakis" (1948), a rigid sculpture with balanced volumes, which renders the body of the teenager Giorgakis, a young local²⁵. The work was worked from the live model, as documented by a photograph depicting the artist in Athens. This sculpture was the initial inspiration for Kapralos, who about ten years later, executed a full-length nude (1958) without the head and upper extremities.

The execution of the sculpture "My mother" (1950), which is a version of the sculpture "My mother" (1940-1945) followed a similar course. The later work is clearly different from the previous, as it features a base and is larger.

Despite the universality of the human form in the work of the sculptor in that period, we observe that he gradually abolished embellishments. The artist aims to increased

20.: Χρήστος Καπράλος, Αυτοβιογραφία, 2001, 90: «Πηγαίνοντας, λοιπόν, στο χωριό και χτίζοντας την καλύβα, σαν μοντέλο είχα τη μάνα μου.» και 94: «Έτσι, ξαναγυρίζω στο χωριό και αρχίζω δουλειά ασταμάτητα. Μοντέλο η μάνα μου και τα πιτσιρικά του χωριού.»

21.: Σικελιανός Άγγελος, «Ελληνική τέχνη και τεχνίτες», εφημ. Το Βήμα, 16 Νοεμβρίου 1950.

22.: Χρήστος Καπράλος, Αυτοβιογραφία, 2001, 97: «... γιατί από μια φιγούρα της μάνας μου, αυτή

ήταν το κεντρικό μοντέλο, είχα κάνει πέντε παραλληλαγές και καθεμία ήταν κάτι διαφορετικό. Έτσι τα φουστάνια δεν ήταν διακοσμητικά, ήταν ενσωματωμένα μέσα στη γλυπτική.»

23.: Σήμερα βρίσκονται στη Συλλογή της Ευγενίας Καπράλου, ανιψιάς του καλλιτέχνη (σελ. 18 & 28).

24.: Χρήστος Καπράλος, Αυτοβιογραφία, 2001, 88.

20.: Christos Kapralos, Autobiography, 2001, 90: «Going therefore to the village and building a hut, as a model I had my mother», and 94: «So I go back to the village and begin working ceaselessly. My models are my mother and the children of the village.»

21. Angelos Sikelianos, «Greek art and artists» newspaper To Vima, 16 November 1950.

22. Christos Kapralos, Autobiography, 2001, 97: "... as the figure of my mother was my main model, I made

five variants, each being something different. So the dresses were not decorative, they were incorporated into the sculpture."

23. Currently in the collection of Eugenia Kapralos, niece of the artist (p. 18 & 28).

24. Christos Kapralos, Autobiography, 2001, 88.

The Works of Christos Kapralos at his Birthplace

Dr. Mirka Palioura

γάκης (1948), ένα ολόσωμο γλυπτό με ισορροπημένους όγκους, που αποδίδει το εφηβικό σώμα του Γιωργάκη, ενός νεαρού συντοπίτη του καλλιτέχνη. Το έργο είναι δουλεμένο από το ζωντανό μοντέλο, όπως αλληλώσε τεκμηριώνεται από φωτογραφία που εικονίζει τον καλλιτέχνη και το μοντέλο στο εργαστήριό του στην Αθήνα²⁵. Το συγκεκριμένο γλυπτό υπήρξε η αρχική έμπνευση για να εκτελέσει ο Καπράλος, δέκα χρόνια περίπου αργότερα, ένα ολόσωμο γυμνό (1958) χωρίς το κεφάλι και τα πάνω άκρα.

Ανάλογη περίπτωση διαπιστώνουμε και στην εκτέλεση του γλυπτού Η μάνα μου (1950), που αποτελεί παραλληλία του γλυπτού Η μάνα μου (1940-45). Το μεταγενέστερο έργο διακρίνεται καθαρά σε σχέση με το προηγούμενο από την ύπαρξη βάσης και από τις μεγαλύτερες διαστάσεις του.

Παρόλη την καθολικότητα της ανθρώπινης μορφής στο έργο του γλύπτη κατά τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, παρατηρούμε ότι σταδιακά καταργείται το διακοσμητικό στοιχείο. Ο καλλιτέχνης αποβλέπει σε μεγαλύτερη αφαίρεση, όπως διακρίνεται στα έργα Καρτερία (1951-2) και Φιγούρα (1956). Τα προβλήματα της φόρμας θα απασχολήσουν στη συνέχεια τον Καπράλο, ενώ θα προσπαθήσει να αναδείξει μέσα από

την αφαίρεση τον εσωτερικό πυρήνα των μορφών, που γίνεται αντιληπτός όχι μόνο με την όραση αλλά και με τη διαίσθηση.

Τα έργα που εμπνεύστηκε ο καλλιτέχνης στην ιδιαίτερη πατρίδα του τα δύσκολα χρόνια της Κατοχής (1940-45) αποτελούν τον πρώτο κύκλο της δημιουργίας του, που χαρακτηρίζεται από επαναλαμβανόμενα ανθρωποκεντρικά θέματα, πλαστικές αναζητήσεις, απλοποιημένες φόρμες και δυνατή έκφραση. Θα ακολουθήσουν οι δημιουργίες του στα εργαστήρια της Αθήνας και της Αίγινας, με τις οποίες αναδείχτηκε και καταξιώθηκε ως κορυφαίος γλύπτης στον 20ό αιώνα.

Δρ. Μίρκα Παλιούρα,
Ιστορικός τέχνης

abstraction, as seen in the works "Endurance" (1951-2) and "Figure" (1956). Kapralos will later focus on the problems of the form and, through abstraction, will try to reveal the inner core of forms, which is perceived not only by sight but also by intuition.

The works the artist created in his homeland during the difficult years of the occupation (1940-45) are the first cycle of his creation, which is characterized by recurring anthropocentric themes, a search into plasticity, simplified forms, and strong expressions. These will be followed by his creations in the studios of Athens and Aegina, with which he emerged as an acclaimed, leading sculptor of the 20th century.

Dr. Mirka Palioura
Art Historian

25.: Χρήστος Καπράλος, Αυτοβιογραφία, 2001, 106: «Εκείνη την εποχή φιλοξένησα ένα νεαρό από τα μέρη μου που θα 'δινε εξετάσεις στην Γεωπονική Σχολή. Μου πρόταξε κι έκανα το γυμνό του Γιωργάκη και ένα ανάγλυφο σχεδόν σε φυσικό μέγεθος.»

25. Christos Kapralos, Autobiography, 2001, p. 106: «At the time, I hosted a young man from my homeland, who would be sitting examinations in the Faculty of Agriculture. He posed and I executed the nude "Giorgakis" and an almost life-size relief.»